

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ “НЕОФИТ РИЛСКИ”
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА “ФИЛОСОФСКИ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”

Елица Ненкова Димова

**“ИНФОРМАЦИОННАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА
ОБЩНОСТТА”**

АВТОРЕФЕРАТ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА
И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

Професионално направление
3.3. Политически науки
Научна специалност 05.11.02 („Политология”)

Научен ръководител: проф. д.н. Лазар Копринаров

Благоевград 2017 г.

Увод

Дисертационният труд е изследване, което се фокусира върху връзката на информационната политика с дългосрочната стабилност на Общността и нейното устойчиво развитие. От днешна гледна точка и в научния смисъл на думата информацията се възприема като ключов ресурс за развитието на обществото. Поради тази причина тя става изключително важен фактор за устойчивото обществено развитие.

Подобно проучване не е правено, което е предизвикателство и възможност за иновация в областта на изследването на европейските политики. Изборът на темата и нейната актуалност са продиктувани от необходимостта да се предвидят важни предизвикателства пред стабилността на Европа. При обзора на научната литература у нас и на достъпните база-данни от ЕС се оказва, че в самия Евросъюз, що се отнася до собствената му информационна политика, съществуват авторски или съвместни монографични разработки, но те не покриват съдържателно целия спектър от взаимодействия и хронологичната връзка със стратегията за устойчиво развитие на Общността.

В настоящата разработка информационната политика се разглежда в широк смисъл – тя се свързва не само с *acquis communautaire* в областта на телекомуникациите или медийното производство, но и с вътрешните аспекти на регулиране на информационния поток между институциите на ЕС и държавите-членки. В най-широк смисъл информационната политика е дейност, която регламентира информационното общество, в това число телекомуникациите и електронните мрежи, медийния сектор, достъпа до информация за гражданите на ЕС, PR дейностите на европейските институции, както и цялостната правна рамка на тези разнородни направления.

Широката интерпретация на тази секторна политика се налага също така поради обстоятелството, че това е може би най-динамично променящата се политика през последните години. Развиват се основно две равнища. Едното е свързано с информационното общество и неговата инфраструктура, а другото – с достъпа до информация. Освен във фокуса на информационната индустрия, като се започне от телекомуникациите, интернет и електронните услуги, проблемът за информационната политика и глобалното информационно общество се свързва с макро, микро и мезо икономическите равнища. Информационното общество е термин, който обхваща

различните гореизброени съвкупности, но институционалната рамка на така възникналата нова реалност се обхваща от политиката, която го направлява.

На пръв поглед няма пряка връзка между информационната политика и стратегията за устойчиво развитие на ЕС. Но погледнато в дълбочина става дума за способността на Общността да се справя с вътрешните кризи чрез дългосрочни програми за развитие, които засягат както начина, по който се гледа на връзките с обществеността, с европейските граждани, така и с начините за развитието на информационната инфраструктура и създаването на информационно общество, предназначено да повишава конкурентноспособността на ЕС.

Устойчивото развитие е възприето в дисертацията в широкия смисъл на думата. Това означава, че устойчивостта не е само понятие, свързано с екологията и социалната стабилност, каквото е първичното му определение. В контекста на темата на дисертацията устойчивото развитие се разглежда като възможност ЕС да се консолидира вътрешно въпреки центробежните тенденции с помощта на информационната политика.

В изследването се акцентира върху основната роля на Европейската комисия като основен законодателен орган и институция, която пряко направлява развитието на информационното общество. Разгледани са онези членове от договорите и директивите, които имат отношение към неговото развитие и пряката връзка със стратегията за устойчиво развитие.

Дисертационният труд съдържа 270 страници, от които 6 страници са библиография. Дисертацията е структурирана в увод, три глави и заключение. Библиографията обхваща 106 източника, от които 41 на кирилица и 65 заглавия на латиница. Използвани са множество документи и нормативни актове на европейски и на български институции.

1. Предмет, цели и подходи

Предмет на дисертационния труд е информационната политика на ЕС в нейната връзка с устойчивото развитие. В проучването са анализирани и някои от елементите на информационното общество като обект на информационната политика на ЕС. Изследвана е също така ролята на институциите на ЕС – в частност, регламентите и директивите на Европейската комисия в качеството ѝ на основен нормосъздаващ фактор в информационната политика и устойчивото развитие на Общността. Потърсени

са допирните точки между информационната политика и другите политики на ЕС. Проучени са също така различните нива на конвергенция и дивергенция при прилагането на информационната политика на общностно и на национално равнище.

Дисертационният труд е насочен към постигането на няколко цели и задачи.

1. Едната от основните цели е да се изследва цялостно и задълбочено генезисът, същността и предназначението на информационната политика на ЕС, както и нейната еволюция. Важна задача в тази посока е да се открие ролята на информационната политика за преодоляване на т.нар. „демократичен дефицит” в ЕС.
2. Друга основна цел на проучването е да се проследят хоризонталните и вертикални връзки, които обвързват двете направления – информационната политика и стратегията за устойчиво развитие на ЕС.
3. Третата цел е да се постигне в съпоставителен план дълбочинен анализ на информационната политика на институционално и отделно на национално ниво. Разкриването на връзката със стратегията за устойчиво развитие именно чрез разреза на различните нива показва начина, по който се изгражда във времето целия спектър на информационната политика от инфраструктурата на информационното общество с телекомуникациите и аудиовизията до спецификата на методите на връзките с обществеността на различните институции на ЕС. В този контекст задачата е да се проучи конкретното съдържание на информационната политика на ЕС, глобалните тенденции и бъдещето на ЕС, което е свързано с изграждането на такъв модел на управление на общностно равнище, който може да допринесе за устойчивост на Общността.
4. Дисертационният труд има също така приложно предназначение – на базата на проучването на официалните документи и действията на българските институции през последните две десетилетия се анализира състоянието на информационната политика в България и на тази база се очертават препоръки, които да послужат в тази област за приложни решения на местно или национално ниво.

За да се постигнат целите и задачите на проучването, понятието „устойчиво развитие” е пояснено терминологично и е разгледано като съвкупност от различни фактори. Прави се препратка към основните цели на Евросъюза от неговото създаване – да се постигне стабилен икономически растеж чрез предвидливо използване на ресурсите и поддържане на просперитета на всяка страна-членка в дългосрочен план до практиките на различни държави-членки, включително и на България в областта на информационната политика. Устойчивото развитие е дефинирано не само в тесния

смисъл на думата като елемент на екологичната и регионалната политики, но и във възможното по-широко схващане – като принцип на отговорното управление за постигане на социална кохезия.

Темата е решена в политологичен ключ. За целите на изследването е приложен интердисциплинарен подход, тъй като за справянето с поставените цели се налага да се проучват не само политически, но и икономически, правни, медийни и геостратегически аспекти, както и различни информационни практики.

В дисертацията се следва както аналитичният, така и хронологичният принцип. По този начин става възможно да се очертае не само същността на информационната политика и връзката ѝ с устойчивото развитие, но и еволюцията на техните взаимодействия, поражда от променящите се вътрешни и външни обстоятелства.

3. Структура на дисертационния труд

Изложението в дисертацията е структурирано в съответствие както с предмета, така и с целите и задачите на изследването. Конкретизирана, тази структурата е следната:

УВОД

Глава Първа

ИНФОРМАЦИОННАТА ПОЛИТИКА НА ЕС

1. Цели, съдържание и специфика на информационната политика на ЕС
2. Субекти и обекти на информационната политика
3. Принципи на информационната политика на ЕС
4. Общностна и национална информационни политики

Глава Втора

ИНФОРМАЦИОННАТА ПОЛИТИКА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ

1. Устойчивото развитие на ЕС в широк смисъл на понятието като фактор за ефективна информационна политика
2. Концепцията за устойчиво развитие на ЕС през призмата на информационната политика
3. Новите медии в информационното общество и връзката с устойчивото развитие

4. Глобализация на информационната политика на ЕС и целите на хилядолетието за устойчиво развитие

Глава Трета

БЪЛГАРИЯ КАТО ОБЕКТ И СУБЕКТ НА ИНФОРМАЦИОННАТА ПОЛИТИКА И ГЛОБАЛНИТЕ ЦЕЛИ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ

1. Хармонизация на информационната политика на България с тази на ЕС
2. Цели и съдържание на информационната политика на България в контекста на Националната стратегия за устойчиво развитие
3. Модели на информационните политики в страни от последните вълни на присъединяване и връзката със стратегиите за устойчиво развитие
4. Прогнози за развитие на ЕС с оглед на устойчивото развитие и възможни решения за информационната политика на България

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

4. Съдържание и основни идеи

Първата глава “Информационната политика на ЕС” се състои от четири параграфа, в които се изследват целите, съдържанието и спецификата на информационната политика на ЕС, нейните субекти и обекти, принципите, върху които се осъществява, а също така единството и различията в приложението на информационната политика на общностно и национално равнище. В първа глава са разгледани също така вълните на централизация и децентрализация на информационната политика според промяната на целите на ЕС спрямо стратегията за устойчивото развитие. Наличието на тези „вълни” се обосновава в анализа с външните измерения на комуникационната политика, които тласкат развитието на ЕС към глобалното информационно общество.

В първия параграф „Цели, съдържание и специфика на информационната политика” се проследява в хронологичен план възникването на информационната политика и специфичното ѝ практикуване в някои европейски страни. Информационната политика на ЕС се обособява едва в средата на 80-те години. Направен е изводът, че причина за това закъснение е, че тя регулира специфични субекти и е предмет на сложно протичаща хармонизация в Общността. Причина за

закъснялата ѝ поява спрямо другите общностни политики е и пряката ѝ връзка с институционалната зрялост на Съюза на хоризонтално и вертикално равнище. Затова в учредителните договори на Общността можем да търсим само зачатъците на нейното по-нататъшно структуриране. Информационната политика се различава от другите политики и поради обстоятелството, че има пряко отношение към запазване на културното разнообразие и идентичност на ЕС.

В тази част на дисертацията са потърсени вътрешните връзки между тенденцията за разрастване на Общността и промяната на традиционните методи на управление на информационната политика. Проследено е сливането в едно по-монолитно ядро на различните направления на информационната политика, каквито са телекомуникациите и аудиовизуалната политика. В тази глава е представена юридическата основа, върху която се формира и развива информационната политика, както и се оформят правилата на вътрешната и външна за Съюза координация на информационните практики.

В дисертацията се следва както аналитичният, така и хронологичният принцип на анализа, което дава възможност да се очертае разрастването на предмета на информационната политика на ЕС и да се проследи процесът на оформяне на съвременните стратегии за адекватна комуникация на институциите с обществеността в европейските страни. Във връзка с това са направени изводи за реалното значение на организационните промени и стимулирането на дискусии по европейски въпроси вътре в ЕС. Набляга се на 90-те години, когато назрява идеята за целенасоченото изграждане на информационното общество, на новите цели и средствата за постигане на по-голяма кохерентност на информационните направления в Общността. Проследява се развитието на информационната политика до 2016 г.

В първа глава са разгледани също така вълните на централизация и децентрализация на информационната политика според промяната на целите на ЕС спрямо стратегията за устойчивото развитие. Това се обосновава в анализа с външните измерения на комуникационната политика, които тласкат развитието на ЕС към глобалното информационно общество.

За структурирането на единния пазар на ЕС договорите предвиждат благоприятна информационна среда, която да подпомага създаването на трансевропейски мрежи и използването на научните изследвания в помощ на малките и средни предприятия. В Договора за ЕО подробно се третира информацията от научните изследвания. Много от европейските автори наблягат на тази връзка на чл. 129 от “а”

до “с”. Чрез този член се обосновава и политиката в сферата на телекомуникациите. В чл.130 на Договора за създаване на Европейската общност (ДЕО), както и в Договора за създаване на Европейската общност за атомна енергия (ДЕОАЕ) насърчаването на научно-изследователската дейност се обвързва с разпространяването на техническа информация.

В тези и в други клаузи на договорите информацията има три статута. Първият е общодостъпната информация, която се вменява като задължение на институциите да я разкриват. Обикновено тя е свързана с прозрачността на тръжни процедури или защита интереса на потребителите. Вторият вид информация е тази, която се дава въз основа на доброволни споразумения между Общността и трети лица, а третият статут е свързан с поверителността на данните.

Маастрихтският договор от 1993 г. допълва първичното законодателство като създава възможност за координирани мерки и за развитие на трансевропейските мрежи в транспорта, телекомуникациите и енергийните инфраструктури. Тези мерки трябва да се предприемат в условията на вътрешния пазар, в една конкурентноспособна среда, което налага подобряване на вътрешните връзки и оперативността на националните мрежи. Така се инициират много по-съгласувани действия от държавите-членки, както и грижа за уеднаквяването на равнището на инфраструктурата в централните и периферните райони на Общността. След 1993 г. глобализацията принуждава ЕС да предприеме редица политически действия, които да предотвратят изоставането на Общността в наughtотехническия прогрес и синхронизирането на стандартите в инфраструктурата на информационното общество. Тя предполага както обща техническа стандартизация, така и уеднаквяване на равнищата на комуникационните стратегии в страните-членки.

Докато регулирането на далекосъобщенията е част от икономическата интеграция и поради това е с по-ясна юридическа рамка, информационната политика в нейната съдържателна част се развива значително по-бавно. Инициативата „i 2010 - Европейско информационно общество за растеж и заетост“, приета от Европейската комисия през юни 2005 г., има за цел определяне на основните предизвикателства и развитието на информационното общество и медиите до 2010 година във връзка със стратегията за устойчиво развитие. Новата политика поощрява изграждането на отворена и конкурентноспособна цифрова икономика и придава особено значение на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) като мотор за включване на всички в информационното общество (e-Inclusion) и за повишаване на качеството на

живот, което засяга параметрите на устойчивото развитие. Реализирането на "i2010" предвижда включването на различни политически инструменти на ЕС за насърчаване и развитие на цифровата икономика, чрез регулаторни инструменти, научни изследвания и партньорство между институциите, индустрията и гражданското общество. Редица документи като Зелената книга за сателитните телекомуникации от 1990 г., Консултативният документ по въпросите на далекосъобщенията от 1992/93 г., съставен въз основата на водени съдебни дела, Зелената книга за мобилните и персоналните комуникации от 1994 г. и аналогичната Книга за либерализиране на далекосъобщителната инфраструктура и мрежите за кабелна телевизия от 1994/95 г. поставят основата на юридическата рамка. Когато юридическата рамка все пак е оформена, споменатите промени довеждат до необходимостта от институционална трансформация. От друга страна мерките, които са насочени към хармонизиране на европейските далекосъобщителни стандарти, раздвижват ЕК, която предприема действия за промяна на информационната стратегия. Институциите се нуждаят от нов подход и вътрешна реорганизация, която да подпомогне доизграждането на имиджа на тази огромна „корпорация“, наречена ЕС. В тази посока водещи инициативи, които визират потенциала на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) за подобряване качеството на живота, което е елемент на социалния профил на устойчивото развитие, са инвестиции в разработването на интелигентни коли, европейски цифрови библиотеки и „ИКТ за устойчиво развитие”.¹ През 2015 г. Комисията приема нова стратегия за изграждане на единен цифров пазар в духа на цялостното разбиране за необходимостта от извеждане на Европа на по-предни конкурентни позиции. ИКТ вече не са отделен сектор, а представляват основата на всички модерни новаторски икономически системи. Навлизайки все повече във всички сектори на икономиката и обществото ни, Интернет и цифровите технологии преобразяват живота на европейските граждани и начина на работа — в личната сфера, в бизнеса и в нашите общности, се казва в Стратегията за цифров единен пазар.

Първите преки избори за Европейски парламент (1979 г.) налагат разбирането, че информационната политика следва да се превърне в инструмент за създаването на европейска политическа идентичност, на общо европейско съзнание. Самите европейски институции не трябва да се отклоняват от мисията си да повишават осведомеността на гражданите на държавите-членки за ролята на Общността, за

¹ http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm

нейните дългосрочни и краткосрочни политики. Още от този период европейските институции отчитат слабия медиен интерес към Общността като недостатък, дължащ се на липсата на координация в информационните им кампании, породена от отсъствието на специфични разпоредби за информационната политика в Учредителните договори. Инициатор на промените се оказва Европейския парламент. В парламентарен доклад от 11 декември 1986 г. се посочва, че информационна политика трябва да обхваща двата еднакво важни аспекта - информация и комуникация и да служи на обществения интерес. Така се дефинират двете отделни направления на една и съща политика.

Новият подход, който Комисията започна да прилага през 90-те години, е свързан с няколко съществени констатации. Многокултурната и многонационална среда в ЕС значително усложнява работата с 15 различни модела на общественото мнение. Една от основните цели на ЕС е да има предимство в конкурентната международна надпревара, което да го превърне в нов индустриален лидер. Така информационната политика добива нов статус във връзка с устойчивото развитие на единния европейски пазар и на неговата инвазия към нови потенциални икономически партньори. От гледна точка на развитите държави има няколко предимства, но и нови рискове. Предимствата са свързани със създаването на нови индустрии и бързо разрастване на пазара, но от друга страна пренасочване на големи ресурси, натрупване на загуби в други области и много време за създаване на общ икономически пул за управление. Свидетелство за това, че различните политики се обвързват все повече с информационното общество, както и индикация за неговата значимост, е фактът, че структурата на секретариата на ЕК през 2005 г. включва Генерална дирекция С по вътрешен пазар, конкуренция, промишленост, изследвания, енергетика, транспорт и информационно общество. Очевидно е, че конвергенцията между политиките се определя от общите цели за създаване на растеж и устойчиво развитие на Общността. В този смисъл устойчивото развитие, дефинирано в неговите екологични, социални и общоикономически рамки, постепенно се разширява до общото понятие за устойчивост на развитието и стабилност на ЕС. Причината е, че всичките икономически политики на Общността имат общ фундамент – развитието на общия пазар, включващ и инфраструктурата на информационното общество.

Правото на обществеността на достъп до документите на Европейския парламент, Съвета и Комисията е установено в член 255 от Договора за създаване на Европейската общност, като детайлните разпоредби за условията и ограниченията на това право са разписани в Регламент 1049/2001/ЕО относно темата за околната среда,

която е сегмент на устойчивото развитие. В тези актове се отразява нарастването на ролята на парламента, който по същество няма право на законодателна инициатива.

Първият знак за промененото статукво по отношение на достъпа до информация е приетото през юни 2001 г. от ЕК предложение за нова рамка за сътрудничество в областта на европейското информационно и комуникационно пространство, в което за първи път е призната важната роля на държавите-членки в разпространението на данните за дейността на ЕС. През следващата година (2002 г.) ЕК публикува информационна и комуникационна стратегия, насочена към засилване сътрудничеството с Европейския парламент и най-вече между държавите-членки в комуникирането на политиките на ЕС. Една от основните цели, посочени в Стратегията, гласи, че „Европейският съюз вече не може да си позволи да бъде чисто реактивен, а трябва да насърчава за информиран дебат”² и се отбелязва необходимостта да се подобри възприемането на интеграцията, институциите и тяхната легитимност чрез засилване познанията за техните задачи, структура и постижения, както и установяване на диалог с широката общественост. На тази основа се въвежда терминът *проактивен подход*.

Зелената книга от 2007 г. интерпретира въпроса за достъпа до информация като равностойно задължение на всяка от основните институции на ЕС. Такива мерки са предприети и във връзка с информацията за околната среда. Това се налага във връзка с т.нар. *Конвенция от Орхус*³, която касае достъпа до информация по тази тема.

През 2005 г. Европейската комисия одобрява „План за действие за подобряване на комуникацията за Европа”, който определя комуникацията като "една от стратегическите цели" и я признава изцяло като "политика сама по себе си", както и като "съществена част от политическия процес". Документът предлага нов подход към комуникацията, която да бъде префокусирана от "информиране" на гражданите към "изслушване" и "вслушване в гражданите", с цел по-добре да бъдат разбрани и отразени техните очаквания. ЕК се обявява за връзка с гражданите основно чрез "работа на местно равнище" ("going local" strategy). В документа се отбелязва още, че ЕК трябва да

² Вж. Корнажева, М., Шипкова, Р. Актуална потребност от изследване на информационната и комуникационната политика на Европейския съюз. В: *Научни трудове на Русенския университет*. 2013, том 52, серия 5.2, с.78.

³ Конвенция за достъп до информация, публично участие в процеса на вземане на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда, изготвена в Орхус, Дания, на 25 юни 1998 г. Регламент (ЕО) № 1367/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно прилагането на клаузите на Конвенцията от Орхус към институциите и органите на Общността, (ОВ L 264, 25.9.2006 г., стр. 13).

общува по-добре по структурирани теми, като прави това по-качествено, а посланията и символите трябва да бъдат "по-прости и да се повтарят".

Във втория параграф на първа глава „**Субекти и обекти на информационната политика**” се разглеждат различните нива на функционирането на тази политика. На макро равнище нейни обекти са например информационното общество с неговата инфраструктура, а субекти - медиите, широката общественост и дори администрацията на институциите. Обектите формират техническата обезпеченост и начина на функциониране на политиката. А субектите в случая се интерпретират като целевите групи, към които е насочена политиката.

След реорганизацията новите служби на Генерална дирекция Х осигуряват възможност и условия за по-разгърната и задълбочена дейност. Те имат за задача да насочват месечните дебати на Комисията към политическата ситуация в ЕС и към специфични и важни въпроси. Службите имат прерогативи да оценяват ефективността на информацията и комуникациите. Могат да установяват контакти, но те трябва да са ориентирани към подобряване имиджа на институциите и особено на Комисията. Те подготвят и материалите за стимулиране на обществените дискусии, както и документи за университетите и изследователските институти.

Допитванията до общественото мнение потвърждават, че електронните медии играят много важна роля. Телевизията е основен източник на информация за всички страни от ЕС. Първата задача, която си постави ЕК, осъзнавайки тези недостатъци, е да разшири обхвата на своите проучвания за обществените нагласи. До началото на 90-те години Комисията разполага с два стандартни инструмента. Единият е изследването “Евробарометър”, което анализира широк кръг от въпроси два пъти годишно и преценява тенденциите на общественото мнение, а другият е т.н. “Светкавичен Евробарометър”, който е специализирано допитване, което се концентрира върху ограничен кръг от въпроси.

Част от информационната политика третира връзките между информационните мрежи като специален субект. Политиката на връзките означава партньорство с частни или обществени структури в информационното поле. Организационните модели за мрежи се различават за всяка страна. Самите мрежи могат да покриват цялата европейска територия, да функционират само в една страна или да имат регионални измерения. Примери за мрежи, създадени от Комисията и съществуващи от няколко години, са Европейския център за документация (ЕЦД) в университетите и евро-инфоцентровете, особено в областта на малките и средни предприятия.

Службите на Комисията, заедно с отдела “Връзки и мрежи” в управление А-4 на Генерална дирекция Х се включат активно в координирането на мрежите на национално, регионално и местно ниво. За тази цел са създадени в средата на 1994 г. справочник и пътеводител за ЕС.

Специално внимание се отделя на развитието на издателското дело и актуалните репортажи в средствата за масова информация (СМИ). Ключово изискване за ефективното слушане е бързото отразяване, комбинирано с пресявка на информацията по важност. Говорителят на Комисията и службите отговарят за оповестяване на позицията на ЕС в страните-членки. Акредитираните в Брюксел пресслужби са подпомагани директно от Говорителя и те предоставят голяма част от информацията на СМИ. Разбира се, не бива да се забравя факта, че повечето специализирани медии са в страните-членки. Националните пресбюра са свързани с Комисията чрез сателитна връзка, което позволява на оторизираните служители от Брюксел да се обръщат директно към журналистите по текущи и актуални въпроси и да участват в различни форуми в една или повече страни-членки.

В решенията от Бирмингам и Единбург от 1992 г. се набляга на координацията на страните-членки с Европейския парламент и с другите институции на ЕС. И в този случай има ново разпределение на ролите. Комисията в Брюксел повишава общото сътрудничество със страните-членки в информационната област, докато службите по линия на изпълнението на проекти осъществяват връзки с национални и регионални институции.

Два значими и големи проекта, които дават резултат за подобряване на имиджа на Европа са “Изворите на Европа” във Франция и ANIDE в Италия.⁴ Те предлагат на гражданите информация, документално илюстрирана, като са снабдени с компютърни терминали за по-специализираната база данни.

Още през 1992 г. Комисията приема два документа: единият по проблема за прозрачността, другият по въпроса за групите със специални интереси, като обект на информационната политика. Целта на първия е да се постави началото на една дискусия за приноса на Комисията в откриване на достъпа до информация. Адресиран е към специализирана публика, която следи отблизо дейността на ЕС. Другият документ е създаден, за да дефинира правилата за ефективен и структурен диалог с групите със специални интереси. За тази цел всяка седмица в служебния журнал в серии се

⁴ Pinheiro, João de Deus. Information, communication openness. 1994. p. 43.

публикуват документи по основни теми. В серията COM са класирани предложенията за решения, а в секция SEC - документи, които не са били публикувани по обичайния ред.

В едно проучване за административната прозрачност в страните-членки и трети страни през 90-те години се оказва, че в някои от тях има законодателни норми, уреждащи достъпа до информация, докато в други – не. Например, Дания, Франция, Гърция и Холандия са приели актове, които регламентират това. В Белгия се обсъждат на федерално и регионално ниво проекто-предложения за правото на достъп до правителствени документи. Така е и в други държави. Португалия, Испания, Холандия имат конституционно закрепени норми в това отношение, въпреки че в Португалия и в Испания това не е специализирано законодателство. В Швеция например правото на получаване на информация съществува от 200 години.⁵ По принцип то се смята за фундаментално право, което е в основата на демокрацията.

Освен посочените по-горе вътрешно-организационни за ЕС измерения информационната и комуникационната политика има и външни реалии. Не е без значение за Общността как се представят нейните външно-политически цели. Изграждането на положителен и корпоративен образ е въпрос и за това каква е европейската ценностна система. Специфичната природа на съюза се основава на необходимостта от поддържане на мира и демократичното устройство на обществото. Оттук следва, че е необходима глобална, но и селективна стратегия, за да се постигне ниво на информационна просветеност, съответстваща на нарастващата роля на ЕС в света. Стратегията държи сметка за стратегическите интереси на Общността в международната среда. Тя има разнороден инструментариум за различните ѝ части. По същество това са регионални разновидности на информационната и комуникационната стратегии, което кореспондира със стратегията за устойчиво развитие. Променящите се приоритети определят съдържанието на ключовите послания за всеки регион, страна или група от страни. Използва се целият спектър от средства – работа с местните СМИ и други информационни връзки, семинари, изложби, публикации, видеофилми и т.н.

Концепцията за информационната стратегия на ЕС се оформя към 2000 г. във връзка с развитието на информационното общество, като субект на информационната политика. То включва следните определения и конкретни направления за дейност:

⁵ Ibid. p. 70 - 74.

1. "Информационното общество" с неговата информационна инфраструктура се състои от съоръжения, които обработват публичната информация и предоставят услуги. Като съставни елементи се включват компютри, бази данни и видове комуникационни мрежи. Идеята е да се снижат разходите и да се улесни достъпът до информация.

2. Информатизацията на обществото се дефинира като пълна информираност за най-важните институционални прояви, свързани с гражданите и устойчивото развитие на обществата в цялост като политика, право, здравеопазване, образование и др.

3. Поддържането на политики за развитие на информационните индустрии с цел преференциално динамизиране на някои иновации и инвестиции в изследователските сектори за улесняване на информатизацията в помощ на цялата икономика, което се отнася до целите на ЕС, в това число и до фундамента на стратегията за устойчиво развитие.

От 1998 г. до 2008 г. на практика се провежда реформа на информационната политика. Отвъд лозунгите хората започват да се включват по-сериозно в изграждането на информационното общество. Промяната не започва веднага, но постепенно процесът се ускорява и като резултат се въвежда планът „е-Европа” Той обхваща и социалните параметри на устойчивото развитие. Самото информационно общество се превръща в ресурс, който определя бъдещето. Проведени са нови институционални промени в Дирекцията, отговаряща за информационното общество. Идеята е да се ускорят процесите на либерализация на телекомуникационния сектор, като се набляга на социалните ангажименти и улеснения достъп до услуги за всеки. Поставя се задачата Европа да приложи спешен план за участие в глобалната конкуренция като се набляга на интеграцията на медиите с телекомуникационния сектор.

През 2007 г. чрез доклада *Програма в областта на цифровите технологии за Европа - Digital Agenda for Europe* се дава нов тласък за развитие на дигиталните технологии. Докладът констатира, че цифровата икономика расте със седем пъти по-висока скорост от останалата част от икономиката, но този потенциал е задържан от нестабилната общоевропейска политическа рамка. По това време Европа изостава от много други региони, когато става дума за бързи, надеждни и свързани цифрови мрежи, които стоят в основата на икономиките.

Digital Agenda залага редица социални ефекти като приоритетни. Едни от тях касаят безопасността по пътищата, осигуряване на достойни старини, както и ефективни обществени услуги за устойчива околна среда. В документа се набляга на създаването на т.нар. „умни” градове и селища. Интелигентният или умен град е

мястото, където традиционните мрежи и услугите се правят по-ефективни чрез използването на цифровите и телекомуникационните технологии в полза на жителите и бизнеса. ЕС насочва в тази връзка инвестиции в научни изследвания и иновации за подобряване на качеството на живот на гражданите с намерение да се постигнат по-устойчиви градове с оглед на целите на "Европа 2020". Комисията предвижда в бюджета си за 2014-2015 г. приблизително € 200 милиона за интелигентни градове и общности в ЕС. Разширява се достъпът на европейците до структурните и инвестиционните фондове. Голяма част от инвестицията на ЕС за информационните и комуникационни технологии (ИКТ) се отнася до социалната сфера и увеличаване продължителността на живота на европейца. Предвидено е социалните грижи да се увеличат значително до около 9% от брутният вътрешен продукт на ЕС през 2050 г. Въвеждането на комуникационните технологии и телемедицината сами по себе си се очаква да подобрят ефективността на здравеопазването с 20%. Комисията инвестира в инициативите за електронно здравеопазване за да поддържа здравето на застаряващото население на Европа, което е елемент на социалната кохезия и устойчивото развитие.

В третия параграф на първа глава „**Принципи на информационната политика**” се анализира ролята на *принципа на либерализацията* в информационната политика на ЕС, който се отнася до начина, по който се изгражда инфраструктурата. Технологичното изоставане на ЕС по това време спрямо основните му конкуренти САЩ и Япония, а в последното десетилетие и Китай, придобива ново измерение. На министерската конференция на Г-7 още през 1995 г. е поставен въпросът за нуждата от общи стандарти в света, както и за това кой ще ги управлява. Проблем пред либерализацията е също така как и под каква форма могат да бъдат въведени общи стандарти за фирмите. Реакциите на европейските компании срещу либерализацията са естествени и заради самата история на възникване на телекомуникационния сектор в Европа. А тя се пише от малък брой дружества, за разлика от сферите на мрежовите технологии и новите медии. В областта на телекомуникациите преобладават монополните структури, доминирани от държавни компании и като прибавим екстензивния начин на дерегулация в Съюза, можем да си обясним, защо толкова важни за Общността фирми във Франция, Германия, Великобритания, Италия и Испания не приемат наложените им ограничения.

Други два взимосвързани принципа на информационната политика са *конвергенцията и постигането на глобалност*. Първият принцип произтича от естествените процеси в ЕС за премахването на границите между телекомуникациите,

електронните медии, информационната индустрия и издателската дейност.⁶ През 1997 г. в тази връзка е публикувана *Зелена книга* за сближаването между отраслите на телекомуникациите, медиите и информационните технологии. *Зелената книга* констатира, че приоритетното внимание, което се отделя за телекомуникациите, донякъде е за сметка на развитието на средствата за масова информация. Обратно на процеса на либерализация, нараства концентрацията на медиите, които използват доминиращите си позиции, като пренебрегват принципите на свободната конкуренция. Засега не е намерен адекватен начин да се санкционират корпорации, злоупотребили с доминиращи позиции и сливания. Различията между правилата в страните-членки са толкова големи, че опитите да се регулира напълно сектора на европейско равнище досега са дали отрицателен резултат.

Самата информационна политика в технологичния си аспект естествено изисква големи инвестиции, което е гаранция за устойчивост, но усилията имат положителни политически ефекти на приложението в самите държави-членки. През 1997 г. Европейският съюз се съсредоточава в правен и икономически план върху подпомагането на сближаването и постепенното оформяне на инструментариума в телекомуникациите, медиите и цялата сфера на информационните технологии. Основната задача е да се премахнат бариерите пред развитието на информационната инфраструктура. Пазарните процедури на сближаване са започнали по това време, така че основният въпрос касае политическите стъпки, които трябва да се предприемат. Зелената книга, озаглавена „*Сближаване на телекомуникациите, медиите и информационните технологии*“, формулира предложения за по-задълбочено използване на предимствата на информационното общество.

През същата година комисарят по заетостта и социалните въпроси П. Флин представя доклада на експертна група за състоянието на информационното общество (*"Изграждане на европейско информационно общество за всички нас - окончателен доклад на експертната група на високо равнище по въпросите на информационното общество от 1997 г."*). Този документ, който съдържа в заглавието си принципа "информационно общество за всички", установени в Програмата eEurope от 1999 г., предвижда строги мерки за насърчаване на социалното сближаване при изграждането на информационното общество.

⁶ Огнянова, Нели. Правата на информационното общество. *Вести*, ноември, 1998 г. с. 5.

Друг съществен принцип е повишаването на заетостта и социалната сигурност и постигане на вътрешносъюзна кохезия, което е пряко свързано със стратегията за устойчиво развитие. Европейското сцепление и преодоляването на безработицата стават особено актуални във връзка с разширяването на ЕС.

Глобализирането, споменато по-горе като принцип на информационната политика, може да бъде разглеждано от гледна точка на стратегията на ЕС за постигане на общи за Съюза цели. Затова тя се вписва като принцип на разглежданата политика с известна условност само доколкото е неин контекст. Именно глобализмът и либерализацията поставят пред изпитание правата на притежателите на данни и информация. Както е известно тези притежатели са не само гражданите, но предимно корпорациите. В търсенето на адекватно решение ЕК предложи ключовете за достъп до информацията да са депозирани в некомерсиални обществени центрове, независими от правителствата и администрациите⁷. Засега този граждански принцип на европейската информационна политика намира по-конкретно приложение в научните изследвания и в културния обмен. Еволюцията на телекомуникационния сектор минава в нова фаза след 2010 г., което наложи нови промени относно сигурността на данните. Кибератаките са сериозна заплаха за ЕС, а освен това генерират сериозни загуби на икономиките. Няколкократно Комисията от 2012 г. до 2014 г. разглежда този въпрос. Нарастващият брой нарушения (прихващане на данни, измами при плащания онлайн, кражба на самоличност, кражба на търговска тайни) водят до значителни икономически загуби. Те често пъти водят до прекъсване на услугите, нарушения на основните права и подкопават доверието на гражданите в онлайн дейностите. Един от основните приоритети на Европейската стратегия за киберсигурност е да се разработят промишлените и технологичните ресурси за защита. Специфични пропуски все още съществуват в бързоразвиващата се област на технологиите и решенията за онлайн сигурност на мрежата. ЕС предприема действия за по-голяма съгласуваност, за да се увеличи предлагането на по-сигурни решения от страна на промишлеността в ЕС и да се стимулира тяхното използване от предприятията, обществените органи и гражданите. Затова се дирктива за мрежова и информационна сигурност. В същото време ЕС си поставя задача да въведе по-гъвкав режим за достъпа до данни. За ЕС публичните услуги, предлагани онлайн, са от решаващо значение за повишаване на

⁷ Networks for people and their communities making the most of the information society in the European union. First Annual Report to the European Commission from the information society forum. June, 1996. p.28.

икономическата ефективност и качеството на услугите, предоставяни на гражданите и дружествата.

В този смисъл и за преодоляване на очерталите се проблеми ЕК предлага през 2016 г. Европейска инициатива за свободно движение на данни, в рамките на която да бъдат разгледани ограничения на свободното им движение по причини, различни от тези за защита на личната неприкосновеност в рамките на ЕС, и неоправданите ограничения относно местоположението на данните с цел тяхното съхранение или обработка.

В **последния параграф** на първа глава, озаглавен „**Общностна и национални информационни политики**” се стига до извода, че Общностната информационна политика се припокрива донякъде в нейната същностна част с тази на всяка държава-членка. Обяснението е, че моделът на информационна политика се изработва именно в институциите на Съюза и по-специално в ЕК. Въпреки това тази област не е предмет на преотстъпен суверенитет.

В тази част на дисертацията се разглеждат няколко варианта на информационна политика. Съществуват различни информационни модели, разделени по географски признак. Те следват развитието на правните и обществено-политически системи на съответните държави-членки. Най-простото разграничение в тази област остава разделителната линия на Севера и Юга. Северните европейски и по-специално скандинавските страни имат по-тясно свързани с обществеността информационни политики. Но и тук, както в ЕС, основната им цел е създаването на успешна имиджова стратегия. Разликата е, че обикновено правителствената информационна стратегия не се покрива с европейската информационна политика нито в многообразието на субектите, нито в подхода към публиката или достъпа до информация. Що се отнася до техниката за постигане на съответстващата на целта на дадена общност информационна политика, тя следва изработени в практиката образци. В случая с ЕС, като че ли понякога надделява имиджовата стратегия сама по себе си, при която основните изисквания за постигане на устойчиво развитие като изкореняването на бедността, изменението на моделите на потребление и производство, опазването и рационалното използване на околната среда в интерес на социално-икономическото развитие⁸ не са достатъчни спрямо дефицита на реални и бързи политически решения. Въпросът сега е,

⁸ Одитен доклад № 0600021203 . Целите на устойчивото развитие, отразени в националните стратегии и програми, включващи интегрирането на икономически, социални и екологични аспекти. София, 2004, с.15.

че една друга криза - тази на липсата на доверие – предполага реформа в информационната политика. ЕС трябва да доказва на гражданите, че защитава интересите на всички свои членки. Информационната политика в този аспект се превръща във фундамент за оцеляването на ЕС. Това е така защото основата на интеграцията е изграждането на общ пазар и създаване на условия за икономически растеж на всяка страна поотделно и заедно. А принципите на интеграцията са в конфликт с появилите се изключения от правилата, например, във връзка с мигрантските вълни, които нямат икономическа или друга общоприета логика, която дефинира интересите на държавите да стоят консолидирани в съюз.

Самата информационна политика се дефинира като такава в рамките именно на институциите на ЕС, а не като обща медийна политика. Тя, както пояснихме в първата глава, е институционален субпродукт. С оглед на това всеки основополагащ елемент от интеграцията се интерпретира ограничено. В този смисъл начинът, по който функционира юридическата рамка на ЕС, определя приоритетите и принципите.

Втората глава „Информационната политика в контекста на устойчивото развитие” е посветена на конкретната връзка на информационната политика с политиката за устойчиво развитие на Общността. В **първия параграф „Устойчивото развитие на ЕС в широк смисъл на понятието като фактор за ефективна информационна политика”** се обосновава защо е необходимо и в какви посоки се осъществява широкото тълкуване на устойчивото развитие. В основата на европейската интеграция, пряко свързано с целите на ЕС, е създаването на икономически политики и политически формати, които да имат трайна природа и да гарантират покачващ се икономически тренд на Брутният вътрешен продукт (БВП) на държавите-членки.

Всъщност понятието **„устойчиво развитие”** е дефинирано за първи път на международно, а не на вътрешно европейско ниво. Глобалните проблеми, свързани с човешкото развитие, са официално представени на проведената под егидата на ООН Конференция през 1972 г. в Стокхолм, Швеция. Участниците в събитието постигат съгласие за необходимостта от спешни мерки за преодоляване на проблема с деградацията на околната среда. През 1987 г. Световната комисия по околна среда и развитие издава доклада “Нашето общо бъдеще”, в който за пръв път е използвано понятието **“устойчиво развитие”**. Публикуването на доклада през 1987 г. се смята за начало на съвременното научно схващане за планираното дългосрочно използване на ресурсите, така че да не бъдат оцетени бъдещите поколения.

В **първия параграф** на тази глава се разглежда постепенното включване на нови аспекти и разширяване на разбирането за устойчиво развитие, като към него се прибавят социалното развитие, изкореняването на бедността, изменение на моделите на потребление и производство, което е пряко свързано с развитието на инфраструктурата на информационното общество. В европейската интеграция социалната кохезия се тълкува като баланс между ползата и вредата от индустриалното развитие. По принцип устойчивостта на всяка система е свързана с планиране на фазите на развитие и изграждане на стратегия за цялостно решаване проблемите на обществата. Самите политики на ЕС се формулират във връзка с цикличността в икономиката и обхващат дългосрочни периоди. В този смисъл и информационната политика е подвластна на същия подход, като устойчивото развитие е част от необходимия общ стабилен фундамент. В първия параграф е открояна разликата в нивата на интеграция за информационната политика и за стратегията за устойчиво развитие. Информационната политика е със задължителен статут, докато стратегията предполага разнородност при формирането на поведение на държавно и местно ниво за държавите-членки.

Във **втория параграф „Концепцията за устойчиво развитие на ЕС през призмата на информационната политика”** се обръща специално внимание на нормативното уреждане на правото на информация на европейските граждани за околната среда. Проследено е развитието на нормативната база на ЕС в тази област. Действайки в съответствие с процедурите, регламентирани в Член 251 от Договора от Амстердам, Директива 2003/4/ЕС от 28 януари 2003 г. регулира засиления достъп на обществеността до информация за околната среда и разпространението на такава информация с цел да се допринася за повишаване на общественото съзнание по въпроси, свързани с околната среда, свободната обмяна на мнения, по-ефективното участие на обществеността при вземането на решения във връзка с околната среда. Поставя се задачата на всяко физическо или юридическо лице да се гарантира право на достъп до информация за околната среда, поддържана от или за нуждите на държавните органи, без съответното лице да има правен интерес от това. Определя се задължението държавните органи да осигурят достъп до данни в това отношение и да ги разпространяват сред обществеността във възможно най-голяма степен, и по-специално като използват информационните и комуникационни технологии. Тук се очертава и пряката връзка между политиката за устойчиво развитие, без да е формулирана еднозначно на общностно ниво, и промените, които се отнасят до информационните технологии. В директивата 2003/4/ЕС се препоръчва дефиницията за информация за

околната среда да бъде пояснена, така че да обхване всички форми на информация относно състоянието на околната среда, факторите, мерките или дейностите, имащи отражение или които могат да имат отношение към околната среда, или са предназначени за нейното опазване. Директивата определя съотношението между разходите и ползите и достъпа до икономическите анализи, използвани в рамките на определени мерки или дейности, както и информацията относно състоянието на човешкото здраве и безопасност, включително и за замърсяване по хранителните вериги, за условията за живот на човека, за културните забележителности и изградените структури, които са в екологично опазвани региони. Така обхватът на задължението за прозрачно управление се обвързва със стратегията за устойчивото развитие. Дава се също така насока да се вземе предвид и Член 6 от Договора за ЕС, който задължава изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в дефинициите и прилагането на политиките и дейностите на Общността. В директивата 2003/4/ЕС се препоръчва да бъде разширена дефиницията за държавни органи, така че да обхване правителството или органи на национално, регионално или местно ниво, независимо от това дали същите имат конкретни отговорности по опазване на околната среда. Държавните органи се задължават да осигурят информацията за околната среда във формата, поискана от заявителя, освен ако същата е вече налична в друга форма. Освен това, от държавните органи се изисква да полагат всички разумни усилия за поддържането на данните за околната среда, съхранявана от тях или за тях по електронен път.

В третия параграф „Новите медии в информационното общество и връзката с устойчивото развитие” се разглеждат някои аспекти на медийната политика на Съюза, значението на средствата за масова информация при представянето на евроинтеграционните процеси, както и поведението на медиите в конкурентна среда. Анализирани са аспекти на развитие на средствата за масова информация като част от общата информационна политика. Обърнато е внимание на появата на новите медии и мултимедиите като различна форма на комуникации, както и на европейските документи и програми, които подпомагат успешните проекти в тази област.

В този параграф е обяснен процесът на изграждане на информационното общество във връзка с глобализацията и появата на понятието „мрежи”. Цялата основа на процеса на глобализация е неразривно свързана с управлението на мрежите в посока окрупняване на интересите на транснационалните компании (ТНК). В мрежовото

общество процесите протичат по-бързо, отколкото в конкретен държавен или административен порядък.

Технологичното обезпечаване на мрежите е един от приоритетите при изграждането на европейското информационно общество. Според концепцията на ЕС за глобалното информационно общество става дума за развитие на мултимедийни продукти, които пренасят дигитално съобщение от точка до точка, за широколентови канали с голям капацитет на пренасяната информация, за създаването на интелигентни мрежи, т.е. услуги, които отговарят на потребителски търсения, както и на безжични услуги с глобално покритие. Революцията в комуникациите се задвижва от технологични пазарни фактори. ЕС е ангажиран с този процес чрез отварянето на пазарите си, защита на потребителските интереси и дори чрез установяване на технически стандарти. Резултатът за гражданите и бизнеса е по-евтин и качествен достъп до услуги с по-висока надеждност.

Публикуваната от Европейската комисия през 1987 г. *„Зелена книга за развитието на общия пазар на телекомуникационни услуги и телекомуникационни уреди“* поставя началото на процеса на либерализация на сектора на телекомуникациите. Секторът на информациите и комуникациите е сред най-динамично развиващите се в ЕС и в света. Този процес продължава с постепенното създаване на правна рамка за телекомуникациите, включваща пет главни директиви за обхвата, достъпа, лицензионния режим, универсалната услуга и употребата на личните данни. Цялата инфраструктура, която трябва да се изгради поетапно, започва да се въвежда и от 1980 до 1992 г. информационният обем, пренасян чрез фиброоптични кабели, се увеличава с 18 %.⁹

В последния, **четвърти параграф** на тази глава – **„Глобализация на информационната политика на ЕС и целите на хилядолетието за устойчиво развитие“** е продължен анализът от първа глава на вътрешноевропейските трансформации и на реформите в институциите, но в тази част акцентът е основно върху целите на хилядолетието и бъдещето на Европейския съюз. Целите на хилядолетието са формулирани в редица документи, но на глобално ниво те са структурирани в Хартата от Окинава за глобално информационно общество. Според Хартата информационните и комуникационни технологии (ИКТ) са основно средство за социален просперитет. В нея се фиксира тезата, че новият реорганизиран и

⁹ Филева, П. Глобализации и медии. 2003 г. с.110

балансиран за участниците на пазара производствен процес ще доведе до устойчив растеж. Така се дефинира връзката между информационното общество и устойчивото развитие. Според авторите на Хартата глобалното информационно общество води до повишаване на общественото благо, насърчаване на социалното сближаване, нова мотивация на работната сила за пълна реализация на своя потенциал, за укрепване на демокрацията, повишаване на прозрачността и отчетността в управлението, защита правата на човека, засилване на културното многообразие, както и за насърчаване на международния мир и стабилност.

На този фон в ЕС се констатира забавяне при въвеждането на инфраструктурата на информационното общество и възпрепятстване на конкурентния капацитет в тази област. В този контекст се издига идеята за т.нар. „пета свобода”. Тя е развита от естонския евродепутат Тоомас Хендрик Илвес в началото на 2016 г. Въпросът за включването на петата свобода към останалите четири в новия етап на развитие на европейските политики изглежда на пръв поглед извън талвега на първостепенните задачи, пред които е изправен ЕС. Но предефинирането на понятията и съдържанието на „знанието” и „данните” поставя различен акцент в центъра на тази свобода за разлика от другите четири – на хора, капитали, услуги и стоки. Третирането на данните като особена „стока” поставя твърде много етични проблеми и изискване за яснота кое е „знание” и кое „данни”.

Постигането на устойчиво икономическо развитие и социална кохезия в ЕС в последно време и в контекста на информационното общество се обединяват във формулирането на три приоритета: интелигентен растеж, устойчив растеж, приобщаващ растеж. Програмата за устойчиво развитие до 2030 г., приета през септември 2015 г., представлява нов амбициозен план за справяне с глобалните тенденции и предизвикателства. В същината на програмата стоят 17 цели за устойчиво развитие (ЦУР) и свързаните с тях подцели, които ще са на дневен ред до 2030 г. През ноември 2016 г. Европейската комисия представя нов стратегически подход за постигането на устойчиво развитие в Европа и по света с 10 актуализирани приоритета. Те се съобразяват с Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие на ООН и определят по какъв начин ЕС ще постигне целите в бъдеще. Вторият момент е новият европейски консенсус и механизмът за изграждане на визия и рамка за сътрудничество в сферата на устойчивото развитие. Предложението за нова европейска съгласуваност отразява промяната в модела на сътрудничеството в рамките на Програмата до 2030 г. в отговор на все по-сложните и взаимосвързани предизвикателства, пред които светът е изправен

днес и определя режим на действия на всички европейски институции и държави-членки.¹⁰

В дисертацията се стига до извода, че през 2016 г. ЕС осъзнава необходимостта от актуализация на целите и понятията, с които борави за изграждане на икономическите политики в различни области, спрямо съвременните предизвикателства. Това е време на огромни трудности пред устойчивото развитие. В този смисъл се очертават няколко направления. Философията на тези актуализации е разбирането, че тежестта на отговорностите на ЕС за собственото му бъдещо развитие означава същевременно отговорност за бъдещето на човечеството. За първи път целите за устойчиво развитие се интерпретират като универсално приложими за всички държави и ЕС изразява решимостта си да бъде лидер в изпълнението им на международно ниво. Включително и чрез разгръщане на информационната си политика.

Третата глава „България като субект и обект на информационната политика и глобалните цели за устойчиво развитие” започва в първия параграф с определяне на критериите за успешност на информационната политика, както и с очертаване на стъпките, предприети от българското правителство за оформянето на националната информационна политика. Направен е анализ на достигнатата степен на хармонизация в законодателството и са потърсени онези практически примери, които я илюстрират. Сравнени са институционалните възможности на България да провежда адекватна информационна политика, която популяризира евроинтеграцията, както и някои от положителните специфики на провежданата аналогична политика в западните страни. Отделено е внимание на Националната програма за развитие и мястото на информационния сектор за изграждането на подходящи имидж-стратегии. Разгледана е сферата на телекомуникациите и условията тази секторна политика да се слее с другите направления на комуникационната сфера.

В първия параграф „Хармонизация на информационната политика с тази на ЕС” са проследени действията на България през последните 15 г. за приемане на поредица от законодателни и подзаконови актове за адаптиране на българската информационно-комуникационна политика към изискванията на ЕС. Основното направление, което се регламентира, засяга преди всичко инфраструктурата на информационната политика, не толкова нейното съдържание. През 1999 г. се приема

¹⁰ Устойчиво развитие: ЕС определя своите приоритети Страсбург, 22 ноември 2016 г.с.2.

Стратегия за развитие на информационното общество и Национална програма за развитие на информационното общество в Р България. Още в увода на документите информационната политика се обвързва с устойчивото развитие в аспектите на стабилния икономически ръст и социалната кохезия.

През същата година се приема и програма за прилагане на съвременните информационни технологии в администрацията. *Стратегията за изграждане на електронно правителство* и плана за нейното изпълнение е приет през 2002 г. Привежда се в съответствие законодателството за въвеждане на ИКТ в училищата, както и разпространение на електронното здравеопазване. Един от основните документи е *Националната програма за ускорено развитие на информационното общество в Република България*. Електронното управление е не просто разширение и усъвършенствуване на конвенционалните управленски технологии, неговите цели са не само подобряване на управлението, облекчаване на персонала и икономии на средства. Това е нова философия и парадигма на управлението.

В дисертацията е анализиран и *Законът за защита на личната информация*, като се обръща внимание на целта му да създаде необходимата нормативна основа за гарантиране неприкосновеността на частния живот на гражданина. Във фокуса на анализа са регламентирането на начините за събиране, управление и ползване на персонална информация, контролът от индивида на верността на информацията за него, закрилата на личните данни срещу случайно или неототоризирано унищожаване, както и срещу неототоризиран достъп. В закона се третира и промяната или разпространението като свободното движение на данни на личната информация в среда на развито информационно общество, като са предвидени средства за кодиране на информацията, и защита на информационните бази.

В този параграф се разглежда също така значението на въвеждането на електронното правителство във връзка с регионалното развитие, което е една от водещите политики на ЕС в контекста на устойчивото развитие. Ръстът на информационните технологии и елементите на т.н. “локално електронно правителство” по общини и областни администрации е от голямо значение за успеха на електронното правителство, тъй като голяма част от административните процеси и услуги зависят от работата на местно и регионално равнище. Три български общини (Добрич, Нова Загора и Панагюрище) участват в работата на международната организация “Глобален диалог на градовете” – световна мрежа от градове, заинтересовани от създаването на

информационно общество без дигитално разделение, основаващо се на устойчиво развитие.

В тази част на дисертацията е отделено внимание на мястото на информационния сектор за изграждането на подходящи имидж-стратегии на държавните и местни институции. Секторите „Връзки с обществеността” в министерства и агенции все още не произвеждат новини, а имат строго административна функция. Посланията към публиките не са двупосочни, като на места са просто речи на министрите, което е изкривено разбиране на комуникация. Под медийна политика в публичната комуникация днес се разбира специфичната и професионално реализирана дейност на администрацията на всяка структура или организация.

В дисертацията се прави преценката, че в областта на информационната политика и информационното общество България изостава в няколко направления. Това са темповете на въвеждане на е-управлението, достъпа до Интернет на селските региони, цифровизацията и нивото на публичните комуникации на и между институциите.

Във втория параграф **„Цели и съдържание на информационната политика в контекста на Националната стратегия за устойчиво развитие”** се разглежда как България се придвижи паралелно с другите страни от Източна Европа в посока на развитие на собствена стратегия. В първите години при одит на Светната палата от 2004 г. се оказва, че институциите не отговарят на европейските критерии за съгласуваност по отношение на този важен въпрос и на практика не могат да осигурят адекватен административен достъп до информация за екологията, икономическите и социални въпроси. Такава информация се попълва от медиите, предимно телевизиите и печатните издания.

В параграфа се разглеждат някои особености на българската информационна политика и се съпоставя българския подход по отношение на темата за устойчивото развитие, за да се види дали има корелация между двете политики. В българското законодателство понятието “устойчиво развитие” така, както е прието от международните институции, е дефинирано първоначално само в Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Дефиницията според закона е: “Устойчиво развитие” е „развитие, което отговаря на нуждите на настоящето, без да ограничава и нарушава способността и възможността на бъдещите поколения да посрещат своите собствени потребности. Устойчивото развитие обединява два основни стремежа на обществото: а)

постигане на икономическо развитие, осигуряващо нарастващ жизнен стандарт; б) опазване и подобряване на околната среда сега и в бъдеще.”¹¹

От това определение следва, че целта за постигане на устойчиво развитие включва интегрирането на икономически, екологични и социални цели. Устойчивото развитие обхваща широк кръг от взаимно свързани проблеми и в трите посочени аспекта. Затова то по-скоро се третира като концепция, като начин на мислене или като “идеално състояние”, към което човечеството се стреми. В теорията и практиката съществуват различни разбирания и тълкувания относно относителната важност на трите компонента – икономически ръст, социален прогрес и опазване на околната среда. Това налага правителствата, в зависимост от условията и степента на развитие на своите държави, да определят кои аспекти от концепцията ще бъдат приоритетни. Именно устойчивото развитие трябва да определя управленския подход на всички равнища. Така целите и съдържанието на българската информационна политика като система за отворен достъп на гражданите до информация се свързват в голяма степен с целите на Националната стратегия за устойчиво развитие за нарастващ жизнен стандарт, който да е гарантиран от оформени и информационно обезпечени политики.

ЕС провежда собствена политика в областта на устойчивото развитие. Със Срещата на Европейския съвет в Лисабон през 2000 г. започна реализацията на концепцията за устойчивото развитие на европейско равнище. С решенията, приети в Лисабон, е въведен “Открит метод на координация”, който представлява съгласувани действия между ЕО и страните-членки, в областите, в които тя няма компетенции, например заетост, борба с бедността, имиграция и др. Една от областите, за които на ниво ЕС се вземат само политически решения и цели, е и устойчивото развитие. В тази област компетенциите при вземане на управленски решения са само на национално равнище.

Постигането на устойчиво развитие е въведено като основен мотив в Управленската програма на българското правителство, озаглавена “*Хората са богатството на България*” (2001 г.). Икономиката, обществото и околната среда формират специфична система. Поддържането на тази система в желано стабилно равновесие във времето изисква регулиращи въздействия, т.е. управление. Управлението не е еднократен акт, а последователност от съзнателни действия на всички управленски равнища. За да бъдат тези действия еднопосочни, необходимо е

¹¹ Виж § 1, т. 50 от Допълнителните разпоредби на Закона за опазване на околната среда (ЗООС)

общо разбиране за желаното състояние и средствата за постигането му. Затова процесът на управление изисква добро познаване на съществуващото състояние и входните параметри на системата, както и на целите, към които се стремим, но и лостовете за въздействие върху процеса на развитие на системата. Посредством постоянно сравняване между желаното и достигнатото състояние се установява необходимостта от корекции, вида и интензитета на въздействие чрез лостовете за регулиране. От гледна точка на практиката, необходимо е законодателната и изпълнителната власт да имат изградена ясна представа за параметрите на системата и избраните средства за въздействие, която да представят пред онези, от които се очаква да я осъществят. Това обичайно се оповестява посредством разработване на *политики и стратегии*. Следващата стъпка е създаването на *програми и планове*, с които се набелязват конкретните *мерки, средства и ресурси* за постигане на целите. Мерките, свързани с осъществяването на концепцията за устойчиво развитие, следва да са пряко насочени към постигане на ефекти в повече от един от аспектите. Това поставя допълнително изискване за предварително осигуряване на добра координация и съгласуваност в действията на всички участници в изпълнението им, за да се избегне дублирането на усилия и разход на ресурси. Това се отнася до информационната политика и степените на развитие на информационното общество. Предприемането на мерки, които имат икономически, социални и екологични последствия, изисква в много по-голяма степен предварителна оценка на очакваните въздействия върху обществото и природата, както и адекватна комуникация в сектора „Връзки с обществеността“.

В българското законодателство до 2004 г. с изключение на Закона за регионалното развитие, няма нормативно задължение определени органи да осъществяват дейностите по управление, организиране и координиране на всички въпроси на устойчивото развитие¹². През 2004 г. новоприетият *Закон за регионалното развитие* (ЗРР) определя, че стратегическото планиране за постигане на целите на регионалното развитие се осъществява чрез разработването на Национална и областни стратегии за регионално развитие, тясно свързани с *Националния план за развитие*.

В началото на 2004 г. започва практическата подготовка за създаването на *Национален план за развитие за периода 2007-2013 г.* (НПР). Той е основен програмен документ, който се състои от анализ на социално-икономическата обстановка в светлината на целите на Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС,

¹² Commission Staff Working Document, National Sustainable Development Strategies in the European Union. A first analysis by the European Commission, April 2004

приоритетите за достигане на тези цели заедно със стратегията за развитие, планираните приоритетни дейности, специфичните им цели и свързаните с тях индикативни финансови ресурси. В актуализирана програма от 2014 г за реформи в България са предвидени мерки за ускорено въвеждане на електронното управление, тъй като през същата година ЕК отчита, че тази област изостава.¹³ Една от насоките е електронизацията на услугите, която трябва да допринесе за повишаване ефективността на администрацията и по този начин за намаляване на бюрокрацията. Оценката за периода до 2014 г. констатира, че през 2013 г. е приключило изграждането на Единната електронна съобщителна мрежа в държавната администрация. До 2013 г. е автоматизиран обменът между 32 от общо 327 публични регистри на централно ниво, а електронен достъп е осигурен до 76.8% от тях. Обаче едва 8% от администрациите предоставят услуги чрез Единния портал на електронното правителство и 10% чрез портал, който е разработен за група администрации. През март 2014 г. е приета *Стратегия за развитие на електронното управление за периода 2014-2020 г.* Тя има за цел да отговори на редица изисквания за реалното предоставяне на административни услуги по електронен път, включително чрез усъвършенстване на законодателната рамка, която да осигурява добра координация между развитието на административните услуги и предоставянето на услуги по електронен път.

В третия параграф **„Моделите на информационните политики в страни от последните вълни на присъединяване и връзката със стратегиите за устойчиво развитие”** са включени примерите на успешни национални комуникационни политики в областта на евроинтеграцията. Наблегнато е на няколко модела на информационни политики и на стратегии за устойчиво развитие на държави-членки в ЕС от предходни вълни на присъединяване, като Чешката Република, Унгария, Словения, Румъния и Р Латвия. Изборът на тези страни е направен въз основа на комплексния характер и добри практики на информационните им политики и разкриването на пряката връзка с националните стратегии за устойчиво развитие. Успешните образци са съпоставени с примери за неадекватна информационна политика и с такива, които показват размиване на основните цели.

Визията за устойчиво развитие в Чешката Република е идея за прехода от досегашното, дългосрочно неустойчиво развитие към състояние на оптимално динамичен баланс между околната среда, извличайки от нея необходимите ресурси, и

¹³ Европа 2020. Национална програма за реформи. Актуализация за 2014 г. с. 32.

социално-икономическото развитие, свързано с удовлетворяването на разумните човешки нужди, съчетано във времето и пространството.¹⁴ Тези паралелни процеси трябва да се разглеждат в разширяващ се териториален контекст, доколкото на Чешката Република ѝ е трудно да си представи да се развива устойчиво извън Европа и света. В изложението са открити спецификите на чешката позиция за постигане на устойчиво общество и във връзка с информационната политика. А тя се корени в по-ефективната администрация и изграждане на подходяща инфраструктура, наблюдаване на културната специфика и екологичните особености, така че държавата да участва в разрешаването на глобалните кризи и проблеми като равностоен международен и европейски партньор.

Словения, както и Чешката република, напредва в развитието на инфраструктурата на е-управлението и наблюдава на социалния аспект на електронните услуги. Целта е да са ориентирани към нуждите на потребителите, а не да се изграждат елементите на управлението самоцелно. В *Стратегията за развитие на електронното правителство* са заложили мерки като обучение, включване на социално слаби и маргинализирани групи, развитие на проактивни услуги и лесни за използване решения. Една от целите е изграждане на инфраструктурата между публичните институции, повторно използване на различни модули и други хоризонтални мерки за подпомагане на разработването на оперативно съвместими решения за сложни проблеми. Отбелязано е като приоритет и подкрепата за създаването на условия за включване в трансграничните общоевропейски услуги. *Планът за действие за електронната търговия в публичната администрация (2010-2015г.)* определя целите на електронните услуги и задачите за изпълнение в общественния сектор.

Пример за добри европейски практики в информационната политика е и северната ни съседка. *Националната стратегия и Програмата в областта на цифровите технологии на Румъния* са насочени директно към сектора на ИКТ и имат за задача да допринесат за икономическия растеж и увеличаването на конкурентоспособността. Целта е Румъния чрез подкрепата за развитие на ефективни ИКТ и чрез индиректни действия като повишаване на ефективността и намаляване на разходите в публичния сектор, да се подобри производителността на частния сектор и намаляване на административните бариери. Още в основата на програмата за

¹⁴ Sustainable Development Strategy for the Czech Republic. *From Economic Growth to Sustainable Development*, Czech Environmental Institute, 2002.

въвеждане на е-управление са поставени най-важните приоритети, които са във връзка с устойчивостта - подобряване на конкурентоспособността на работната сила в страната и извън нея, за да се създадат предпоставки за интеграцията на Румъния по отношение на ИКТ в европейския единен цифров пазар. Като се вземат предвид 7-те стълба, които са в основата на *Програмата в областта на цифровите технологии за Европа 2014-2020 г.* Румъния ги е адаптирала към националната си специфика и е определила 4 основни области на действие, които са част от общата ѝ амбициозна икономическа програма. А принципите, въз основа на които тези области действат, са повишаване на конкурентоспособността и постигане на устойчив дългосрочен икономически растеж.

Унгария се забавя във въвеждането на е-правителството на местно ниво и създаването на административната услуга на едно гише, но въвежда преди България нови лични документи, които са съвместими с общата електронна система за административните услуги и е-здравеопазването. Унгария постига добри практики във взаимодействието с граждански и бизнес организации, които подпомагат процеса по модернизация на управлението, като акцентира на необходимостта страната да излезе на конкурентна писта и да постигне чрез е-управлението устойчив растеж.

Очертават се два въпроса в Източна и Югоизточна Европа, които са ключово важни: единият е за националната сигурност и защитата на европейските граници и другият е използването на ресурсите на тези държави-членки на ЕС. Така че доверието на гражданите към ЕС става гарант за правилното функциониране на институционалния механизъм. Обобщавайки теоретичните рамки и динамиката в комуникационната среда, е възможно да се разграничат различни роли на стратегическото общуване - активна и пасивна. Но под натиска на трансформацията в сферата на комуникациите, на правителствата от Източна Европа се налага да адаптират политиките си към новата медийна среда, потребителите и обществените потребности. Всяка роля на стратегическото комуникация има форми на прилагане, които могат да послужат за подобряване на ефективността на общуването на правителствата с обществеността, като се имат предвид конкретни казуси или политически въпроси. Чрез осъществения подробен анализ се създава възможност за сравнение на резултатите в тази област в България и в сравними с нея държави. Извън различията в анализираните практики на посочените държави може да бъде направено обобщението, че при всички тях е налице включване в стратегията за устойчиво развитие на комуникацията, средствата и подходите за нейната ефективност и

въвличането на обществото в решаването на проблемите с цел увеличаване и споделяне на успеха. По този начин съвсем отчетливо информационната политика и изграждането на информационното общество стават отговорни в процеса на създаването на предпоставки за устойчивост на държавите-членки, а в крайна сметка на общностно ниво.

В последния параграф на третата глава „Прогнози за развитие на ЕС с оглед на устойчивото развитие и възможни решения за информационната политика на България” са изследвани целите и практиката на институциите, които прилагат информационната политика и стратегията за устойчиво развитие у нас. Направен е преглед на познатите методи за комуникация с обществеността, като се анализира защо някои от практическите резултати далеч не са толкова успешни, както в други източно-европейски държави. В разработката са изказани някои предположения за причините за това, без да се претендира за изчерпателност.

В този параграф се правят прогнози за развитието на ЕС с оглед на устойчивото развитие и се дават някои предложения за усъвършенстване на информационната политика на България. Тя, по подобие на тази в ЕС, засяга всички аспекти на реформите в страната, но в случая акцентът е върху факторите на стабилността, свързани с устойчивото развитие.

Един от въпросите, които имат отношение към устойчивостта на развитието на ЕС и имат отношение към екологичния и социален баланс в Общността, е ще продължи ли да се разширява ЕС и къде е балансът на центробежните и центростремителните сили. Разширяването и процесът на задълбочаване на евроинтеграцията влизат в известен антагонизъм. По-нататъшни стъпки към вътрешна интеграция ще се отразят на външното разрастване. Ако се продължи по посока на вътрешната интеграция и задълбочаването ѝ, съседни на ЕС страни ще бъдат допълнително затруднени в своето присъединяване към Съюза. От друга страна, ако се разшири Общността до 35 държави, действието вътре в него ще бъде възможно, само ако се прилага по-често принципът на гласуване с мнозинство. Това на свой ред ще постави въпроса за легитимността на вземаните решения. От Европа на много скорости до Европа на диференцираното коопериране има малка крачка и това е една от възможностите, свързани с другата вероятна тенденция на развитие, която е свързана с децентрализацията.

Засиленото сътрудничество между заинтересовани държави-членки определено представлява една стъпка да се тласне напред европейската интеграция – тук примери

могат да се дадат с Европейската общност за възобновяеми енергии (ERENE), по-тесния икономически съюз между група държави-членки, както и поэтапното формиране на структури за защита на мира и разрешаване на конфликти. Такива форми на диференцирано коопериране предлагат възможност за по-тясна интеграция чрез конструктивно оползотворяване на различните нива на политическа воля и капацитет. Колкото по-голям и разнороден става Европейският съюз, толкова стратегията за диференциация изглежда все по-вероятна. Страните, които не желаят да участват в общи проекти, могат да останат отвън, без това да води до блокиране напредъка на интеграцията. Атрактивността на диференциацията се подсилва и от надеждата, че такива вътрешни обединения постепенно ще станат привлекателни за държавите-членки, останали извън тях и те, в стремежа си да се включат, ще ускорят необходимите реформи. Това представлява най-общо идеята за “Европа на концентричните кръгове”.

В същото време, обаче, този модел крие опасността, че при една прекомерна диференциация ЕС би се компрометирал, а неговите центробежни сили ще се увеличат, като се наруши политиката за устойчиво развитие. Европа на няколкото скорости не би следвало да води към разпад на център и периферия. Освен това един силно диференциран съюз с многобройни вътрешни подсъюзи ще бъде още по-сложен за разбиране, а информационната политика би трябвало да се трансформира и инструментариумът ѝ да се промени. Не може да не отчетем и ефектът, който такъв съюз би имал върху европейското гражданство с неговите равни права и възможности. Изводът е, че диференцираната интеграция следва да се прилага много балансирано. Засиленото коопериране би трябвало да се ползва с приоритет пред междуправителствената координация (т.е. преговорите между отделните правителства). Създаването на допълнителни паралелни структури извън парламентарния контрол и процеса на ко-решаване (co-decision) би върнало назад европейската интеграция.

Независимо какво виждане за ЕС ще се наложи – за конфедерация или за скок към Обединени европейски щати, в основата си успехът винаги ще зависи от това имат ли гражданите доверие в институциите на Съюза и неговия процес на вземане на решение. Прозрачност, демократичен контрол, разделение на властите, отвореност за гражданско участие – това са неща, задължителни за бъдещето, така както и развитието на европейско обществено мнение. А всичко това предполага развита инфраструктура и информационна политика, осигуряваща прозрачност и отвореност за гражданско участие, както и доверие към европейските институции.

В края на тази глава са предложени възможни решения за някои подобрения на информационната стратегия и популяризиране на евроинтеграционните процеси в България, като са съпоставени възможностите на мрежите като алтернатива на липсващите звена. Направен е опит за формулиране целите и принципите на информационната политика в съответствие със специфичните очаквания на общественото мнение. За целта са използвани проучвания на обществените нагласи за нивото на познание на ЕС и за източниците на информация, достъпни за българските граждани. Като цяло е направена оценка за нивото на съвместимост с достигнатото равнище на европейската информационна политика и степента на съгласуваност на телекомуникационната, медийната и аудио-визуалната политики.

В тази част на изследването се прави изводът, че в България е от голямо значение развитието на информационното общество, което да ангажира във висока степен малките и средните предприятия (МСП), които играят основна роля при създаването на нови работни места. Едновременно с това малките и средните предприятия са жизнено важни за развитието и разнообразието на пазара на мултимедийно съдържание, който е доминиран в европейските страни от новосъздадени МСП. В страната е необходимо да се разработи програма за участие на фирмите в информационното общество. Затова са нужни мерки за повишаване на информираността за потребностите, приоритетите и пречките, които спъват създаването и работата на МСП и използването на ИКТ от тях.

Друга важна тенденция, която трябва да бъде насърчена в България, е развитието на електронната търговия. Електронната търговия предполага създаването на група информационни технологии, които позволяват преминаване към един изцяло нов механизъм за провеждане на стопанска дейност. Тя е средство за радикални промени, създаващо напълно нова търговска среда, нов модел на взаимоотношенията в икономиката по цялата верига "производство и потребление". Основно качество и главен източник на ефективност на електронната търговия са интеграцията на информационните потоци, стандартизацията на процедурите и отвореният характер за всички участници в търговската транзакция. Електронната търговия е най-бързо развиващото се направление на информационното общество и може да се превърне в полигон за внедряване на най-модерните ИКТ в България.

Информационната политика на България има значителни недостатъци поради редица обективни фактори като разпокъсана инфраструктура, неактивна администрация, трудно входирание на нови идеи и стратегии и още по-трудното им

изпълнение. Като алтернатива на липсата на прозрачно информационна среда и управление се очертават социалните мрежи. Там услугите се получават чрез социална солидарност и интерактивност. Но тази особеност на българската действителност не замества липсата на оформена и задълбочена административна политика, нито може да утвърди европейските ценности. Следващата реформа на информационната политика би трябвало да включи параметри, продиктувани от действителните нужди на обществото. Доверието към управлението по същество е занижено поради нараснали рискове отвън и нерешени въпроси отвътре. В такава обстановка може и е необходимо да се ползва опитът на другите страни-членки, осъществяващи успешно своите комуникационни цели. Ако погледнем на новите медии като възможност и алтернатива би могло да се помисли как да се използва това виртуално пространство за действителното включване на гражданите в процеса на вземане на решение.

Едно от предложенията към българската информационна политика е да се обърне внимание на една не много широко застъпена дейност, която условно може да бъде наречена *going global* – работа за аудиторията по света. Така може да бъде включена глобална аудитория, която по един или друг начин следи събитията в България с цел провеждане на по-ефективна информационна политика, базирана на реална грижа за по-доброто ситуиране на страната в ЕС. В този смисъл би трябвало да има конкретен календар на предвидените събития, които се отнасят за поетапното адаптиране на комуникационния сектор.

СПРАВКА ЗА НАУЧНИТЕ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

1. Дисертационният труд е първото в българската политологична литература цялостно изследване на информационната политика на ЕС. Очертани са причините за нейното формиране, разгледани са същността, целите и принципите в нейното осъществяване, изследвани са субектите и обектите на информационната политика както на равнището на ЕС, така и в България, проследени са промените в нея и зависимостите им както от еволюцията на целите на ЕС, така и от съответните вътрешни и външни предизвикателства, с които се сблъсква ЕС. За тази цел са проучени основните нормативни документи на ЕС относно регулирането на информационната политика.
2. Информационната политика се изследва в дисертационния труд в нова, различна от обичайните перспективи – във връзката ѝ със стратегиите за устойчиво развитие на ЕС. Информацията е интерпретирана като ключов ресурс за развитието на обществото. В

този контекст информационната политика е осмислена като много важен фактор за устойчивото развитие на съвременните общества.

3. В дисертационния труд е осъществен сравнителен анализ на информационните политики на редица държава-членки от Източна и Централна Европа, като е проследена връзката им с националните стратегии за устойчиво развитие. Направеният съпоставителен анализ показва различните степени на интеграция по отношение на информационната политика на държавите-членки.
4. Дисертационният текст има принос с приложен характер за българските институции и общински власти. След очертаване на резултатите и проблемите на информационната политика на България и при съпоставка с няколко други държави-членки на ЕС от Централна и Източна Европа, са формулирани някои предложения за нейната промяна и подобрене. Те могат да бъдат включени в политически анализи на държавно и местно ниво и да подпомогнат практически решения.

ПУБЛИКАЦИИ НА ДИСЕРТАНТА ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Елица Димова, Кризата на правилата – субсидиарността и солидарността в контекста на устойчивото развитие на ЕС. – В: *Европейската идея между скептицизма и надеждата*. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград, 2016, с. 126-140, ISBN 978-954-00-0066-4.
2. Елица Димова, Информационната политика и петата свобода – свободно движение на данни. – В: *електронно списание „NotaBene”*, 2017, №35, ISSN 1313-7859.